

PRO-BIO
Svaz
ekologických
zemědělců

BiO
Academy

FINALIZACE BIOPRODUKCE

KRÁTKÉ DISTRIBUČNÍ CESTY

SBORNÍK

2017

Akci finančně podporuje Ministerstvo zemědělství

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Obsah

1. Svobodný statek na soutoku - Statek a jeho odběratelé jako jeden organismus, Jaroslav Lenhart
2. Komunitou podporované zemědělství - víc než odbyt, Jan Valeška
3. VG Dresden příklad úspěšné sítě družstevních obchodů s biopotravinami v Drážďanech, Matthias Swarzwälder
4. AuenHof - rozmanitost cest při distribuci od pěstitele formou vlastní velkoobchodní cesty, Oliver Leipacher
5. Spolek obŽIVA – víc než spolkový obchod s biopotravinami, Jan Valeška
6. Představení farmy Svobodný statek na soutoku, o.p.s.
7. Kontakty

Svobodný statek na soutoku - Statek a jeho odběratelé jako jeden organismu

Jaroslav Lenhart

V rámci své zemědělské, odbytové, vzdělávací i osvětové činnosti se snaží Svobodný statek na soutoku inspirovat své dlouhodobé koncové odběratele, aby si vytvářeli vztah k zemi, která je živí. Statek je spoluzakladatelem "Společenství kolem Svobodného statku na soutoku", které bylo jádrovou skupinou pro založení několik skupin komunitou podporovaného zemědělství, podporující celoročně statek v jeho činnosti.

A vrácení člověka a lidí (kulturní) krajině je taky jeden z cílů Svobodného statku na soutoku. Jestli člověk nabyde vztah ke konkrétní části země, k nějakému poli, které ho zároveň živí, a zažije si taky, co znamená vlastnoručně napomáhat podmínkám potřebným pro to, aby tam něco k snědku taky vyrostlo, mění to taky vztah k chápání zemědělství jako takového, i toho, co ho určuje (protože samotný člověk to nikdy není), a taky je možno nahlédnout z úplně jiného úhlu pohledu co to vlastně znamená být zemědělcem a co to je vlastně za důstojnou úlohu neboli "službu".

Dnes je vztah k potravinám i k zemi stále více korumpovaný nízkými cenami potravin, vědomím "nic netušícím" o tom, odkud potraviny pochází, i stále více reklamami podsouvanými "potřebami" mrtvých věcí, kterých cena je vysoká, ale - na rozdíl od oblasti potravin - akceptovaná.

Kolik brambor či mrkve stojí jeden iPhone? Tunu? Dvě? Kolik práce znamená vyrobit jeden iPhone? A dopěstovat tunu bio-brambor nebo bio-mrkve? A jaký je rozdíl, jestli po tom bramborovém či mrkvovém poli jezdí traktor s 30 tunami, 12 tunami, malotraktor, nebo kůň? Co to dělá s půdou z hlediska její využitelnosti našimi dětmi?

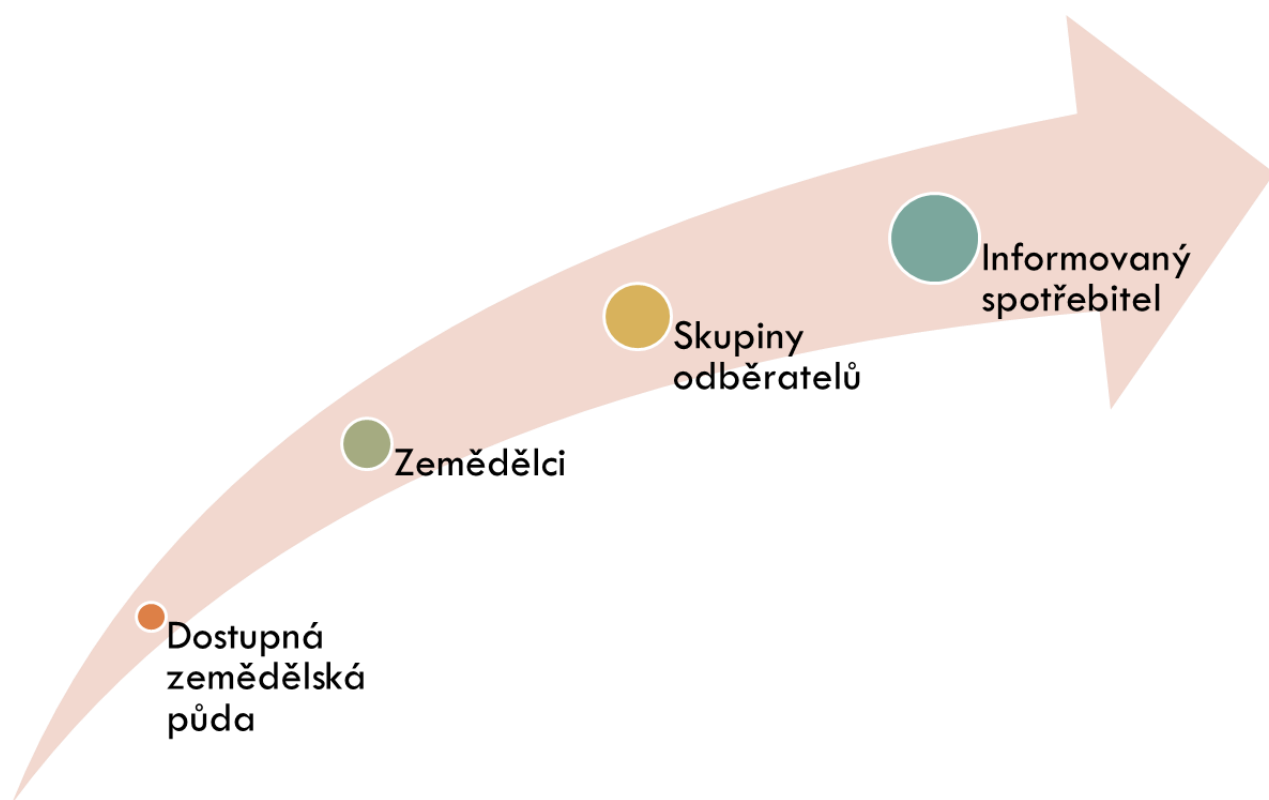
Komunitou podporované zemědělství - víc než odbyť

Jan Valeška

Komunitou podporované zemědělství má mnoho podob a tváří. Mnoho lidí se rozhoduje z mnoha různých důvodů, že podpoří konkrétní statek v jeho činnosti - aby mohl dále fungovat, a přijme za to jeho výpěstky.

KPZ je systém založený na vzájemném vztahu mezi spotřebiteli a producenty potravin, kteří společně sdílejí bohatství úrody i riziko neúrody. Mezi hlavní cíle KPZ patří místní produkce a spotřeba potravin, podpora šetrného hospodaření v krajině, spolupráce mezi lidmi a pěstování vztahu k jídlu

Základní součástky KPZ

Kde začít?

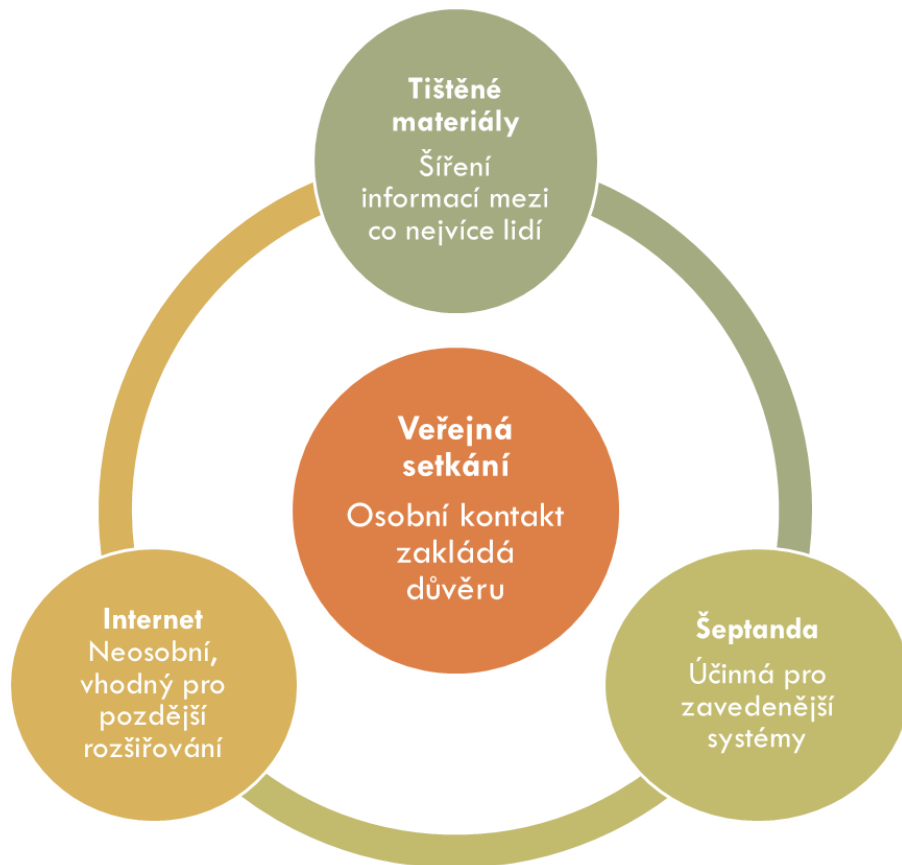
Co mohu/chci nabídnout

- Jaké produkty mohu nabídnout
- Chci si ponechat plnou kontrolu nad rozhodováním o financích
- Chci prodávat různými kanály, nebo být zaměstnancem společenství
- Chci otevřít statek lidem
- Mohu nabídnout rozšíření sortimentu podle potřeb lidí

Co lidé chtějí

- Zdroj čerstvých, místních a také bio potravin za dostupné ceny
- Být součástí nějakého skutečného společenství, setkávat se s lidmi nad společným důležitým jednotícím tématem
- Znát lidi, kteří produkují jejich jídlo a chtějí vědět jak a kde vzniká a případně se na tomto vzniku podílet.
- V poslední době je vrůstající motivací potravinová bezpečnost - snaha lidí zajistit si zdroj potravin, který bude co nejméně závislý na globálních tržních mechanismech

Jak takové lidi hledat?

Kde takové lidi hledat?

- Stávající zákazníci
- Mateřská centra
- Bioobchody a obchody se zdravou výživou
- Místní environmentální nevládky a střediska ekologické výchovy
- Místní biokluby a potravinové banky
- Komunitní zahrady
- Politické skupiny
- Církevní spolky a kostely

Komunikace

- Komunikace je základem udržení společného závazku.
- Proto je nutné pořádat pravidelné osobní schůzky.
- Je důležité členy informovat o tom, co se děje, budovat důvěru a zapojovat je do běhu systému.
- Ideální je samozřejmě, aby lidé navštěvovali hospodářství co nejčastěji.

Offline nástroje

- Tištěný zpravodaj – pravidelné informace o dění na statku
- Informační nástěnka/tabule ve výdejních místech.
- Pravidelné schůzky (může znamenat např. 2x ročně)

Online komunikace

Webové stránky

- statickou prezentaci se základními informacemi lze vytvořit svépomocí prostřednictvím dostupných nástrojů, často zdarma

Webová fóra, e-mailové konference

- e-mail je dnes základním komunikačním nástrojem

Sdílené dokumenty a formuláře

- velmi usnadňují získávání zpětné vazby od členů.

Zpravodaj nebo blog z farmy

- založení online blogu je velmi snadné a zdarma, nicméně jeho aktualizace je poměrně časově náročná.

Sociální síť

- přinášejí velké možnosti zejména pro získání dalších členů.

Legalita KPZ – neformální skupiny

- V případě neformálních skupin odběratelů obvykle vzniká obchodní vztah vždy pouze mezi producentem a každým z členů komunity individuálně.
- Producent dodává své produkty sám jednotlivým podílníkům KPZ.
- Producent zajišťuje odpovídající podmínky prodeje a základní hygienická pravidla.
 - pokud sedlák doveze svou produkci do odběrného místa a odběratelé si je vyzvedávají bez kontaktu cizích osob s jednotlivým zbožím není třeba tento typ výdeje dále registrovat.
 - jedná se o legislativně nejjednodušší nastavení KPZ skupiny, která však vyžaduje nejvyšší míru vzájemné důvěry a bývá vhodné pro menší skupiny.

Legalita KPZ – formální skupiny

- Pokud do vztahu se zemědělcem vstupují podílníci společně jako právnická osoba (např. jako spolek) vzniká obchodní vztah právě mezi touto právnickou osobou a producentem.
- Potom už se musíte registrovat jako osoba uvádějící potraviny do oběhu. Podle nařízení ES č.178/2002 je totiž každý „veřejný nebo soukromý podnik, ziskový nebo neziskový, který se mimo jiné zabývá zpracováním a distribucí potravin“ považován za „provozovatele potravinářského podniku“.
 - Registrovat se potom musíte na příslušném krajském inspektorátu SZPI případně i SVS.
 - Navíc, pokud máte na prodej potravin živnost, je nutné ohlásit provozovnu také na příslušném Živnostenském úřadě.

Tvorba ceny v KPZ

- Cena se v systémech KPZ většinou utváří především v diskusi mezi producentem a jeho podílčníky.
- Obvykle lidé nekupují konkrétní produkt, ale způsob hospodaření, který daný producent provozuje a dostávají potom výsledky tohoto hospodaření.
- Cena v tomto režimu především odráží hodnotu, kterou lidé danému způsobu hospodaření přikládají, a na druhou stranu potřeby producenta na důstojné živobytí.
- Cenotvorba je zde tedy dvoustranný proces, který probíhá v přímé komunikaci těch, kdo produkují a těch, kteří platí.

Tvorba ceny v KPZ

Při tvorbě ceny podílu v KPZ lze vycházet z několika přístupů. Tvořit cenu na základě:

- běžných cen na trhu
- potřebného příjmu
- skutečných nákladů
- dobrovolných příspěvků
- podobného modelu jinde

Rozdílné přístupy k tvorbě ceny Četnost plateb

Při tvorbě ceny podílu v KPZ lze vycházet z několika přístupů. Tvořit cenu na základě:

- běžných cen na trhu
- potřebného příjmu
- skutečných nákladů
- dobrovolných příspěvků
- podobného modelu jinde

Četnost plateb

Rozhodněte se společně, jak často platit za podíly podle toho, co je nejpraktičtější, nejpohodlnější pro spotřebitele i sedláka

- Týdenní platby – nejnižší míra závazku, komplikované, nízká míra důvěry
- Měsíční platby
- Platby na celou sezonu – vysoká míra závazku, snadná administrace; platby obvykle rozděleny do několika splátek.
- Platby na celý rok - vždyť i mimo sezonu musí zemědělec z něčeho žít.

Danění plateb

Propojení zemědělec - spotřebitel - zdanění podléhají výnosy z prodaných podílů.

Komunitní statky - platby za potraviny mohou být řešeny jako členské příspěvky do občanského sdružení, nebo investice do družstva, které často nepodléhají zdanění.

Distribuce

- Dopravu zajišťuje
 - Zemědělec
 - Svépomocí (vždy jeden z podílníků)
 - Najatý dopravce
- Příprava podílů pro členy
 - Individuální bedýnky skládá zemědělec – každý spotřebitel dostává standardizovanou bedýnku s již naváženým obsahem
 - Individuální bedýnky skládá vždy jeden z podílníků pro ostatní
 - Každý z členů si odebírá vlastní podíl z přivezených potravin – časově nejméně náročná varianta. Každý má své preference a tak je výhodné mít také jednu bednu s produkty „na výměnu“ viz výše.

Výdejní místo

Odběr na odběrném místě

- Odběr na statku – pro zemědělce ta nejjednodušší forma a také ta nejlevnější. Nevýhodou je ekologická stopa individuální dopravy a nejspíše zvýšené osobní náklady každého člena. Odběr na statku však může vytvářet silný pocit sounáležitosti – vidět rostoucí úrodu, zvířata, moci se zapojit např. samosběrem.
- Odběrové místo jinde – pokud členové nežijí poblíž statku, je vhodné doručit úrodu na lépe dostupné místo. Může to být něčí zahrada nebo garáž, kavárna apod. Tato distribuce je také šetrnější k životnímu prostředí.

Dovážka do domu

- Je nejméně náročná pro podílníky, což je výhoda i nevýhoda.
- Vzhledem k tomu, že podstatou KPZ je spojení mezi zemědělcem a spotřebitelem, neodpovídá systém s minimální nebo žádnou aktivitou členů principům KPZ.
- Jednou z výhod dovážky do domu je, že umožní zapojení lidí, kteří by jinak z časových důvodů do KPZ nevstoupili.
- Pokud se rozhodnete pro dovážku do domu, dobře si propočítejte všechny náklady a promítněte je do ceny.

Zapojení lidí do aktivit na statku

- Společný oběd ze sklizně
- Samosběr sezónního ovoce a zeleniny
- Pojmenovávání mláďat
- Noční prohlídka statku
- Piknik v travě
- Dýňobraní
- Moštování
- Velikonoční pomlázka

VG Dresden příklad úspěšné sítě družstevních obchodů s biopotravinami v Drážďanech

Matthias Swarzwälder

Matthias a Barbora Schwarzwälder založili po změně režimu spolu s dalšími pár lidma v roce 1994 Společenství spotřebitelů (Verbrauchsgemeinschaft). Byl to spolek složen z lidí, kteří se již počas socialismu zajímali o otázky životního prostředí a rozhodli se podpořit ekologické zemědělství zejména z důvodu jeho udržitelnosti, t.j. z důvodu způsobu, jakým pečuje o půdu. Na počátku této spotřebitelské aktivity tedy nebylo "co dostanu" ale co jako člověk uvědomělý v otázkách týkajících se životního prostředí chci ve světě podpořit. Součástí jejich ideálů bylo podpořit zemědělce a zelináře hospodařících v bio-režimu a zároveň místní, lokální. Začali spolupracovat s pěstiteli v okolí Drážďan a hned jak se k tomu nabízela příležitost, založili svůj členský obchodík s produkty místních bio-pěstitelů či bio-zpracovatelů a bio-výrobců. Společenství spotřebitelů bylo založeno jako spolek. Nejdříve jich bylo 5 členů, pak více, ale stále pracovali na principu aktivní spolupráce všech zúčastněných. To platilo, i když jich byly již stovky. Pro velký zájem se ukázali prostory jim využívané jako nedostatečné, a tak vznikli vícere prostory. Když založili v centru svůj členský obchod, dostali se do rozporu s právem v tom smyslu, že účelem spolku má být dle práva hlavně šíření idejí, a oni provozovali stále větší hospodářskou činnost. Proto v roce 2005 vzniklo vedle spolku také družstvo, kterého účelem bylo provozování družstevního obchodu. - Členů družstva již byly tisíce, a stále platilo pravidlo aktivní spolupráce - každý kdo chtěl být členem, musel přiložit ruku k dílu. Provoz obchodu, nájem apod. byl placen výhradně členskými příspěvky členů družstva, a proto výpěstky místních bio-pěstitelů mohly být prodávány v obchodě za nákupní ceny samotných farmářů (s 5% rabatem pro ztráty). Časem se objevili lidé, kteří neměli tolik času, ale měli

více peněz, a tak se zavedlo vyšší členské pro ty, kteří nestíhají "přiložit ruce k dílu". Stále se všichni víceméně znali a vše bylo - a dodnes je - založeno na důvěře.

Nejdříve byla v regálech obchodů hlavně bio-zelenina a bio-pečivo od místního bio-pekaře. Postupně byl zájem i o jiné potraviny. Přísně se dodržoval princip bio, i místní. Pak ale se členové shodli, že jejich nákupy probíhají tak, že nejprve přijdou do družstevního obchodu, a co tam není, nakoupí v supermarketech... Zároveň se shodli, že nechtějí podporovat obchodní řetězce, a tak hledali způsob, jak by bylo možné rozšířit sortiment obchodu také o drogerii, textil... samozřejmě v bio-kvalitě. - A taky potraviny, které v regionu prostě nikdo nedodává ani nepěstuje.

Tak vznikl jednak obchodík s bio-zbožím ne-potravinovým, kde je možné dostat věci běžné potřeby vyráběny v bio-kvalitě nebo řemeslně vlastnoručně (nože a náčiní), bio-drogerii, bio-bavlněné oblečení, bio-hračky a jiné věci.

Zároveň se upravilo pravidlo "jenom lokální" na stále důsledné "upřednostnění lokálního", avšak jestli lokální neexistuje, může být i od odjinud.

Podmínka bio-kvality vzhledem na motivaci je samozřejmou; jde přece o to, jak se pečuje o půdu, jak se hospodaří - a ne o to "jestli JÁ dostanu něco kvalitní", což by mohlo být i ne-bio, majíce jinou kvalitu pro ono "já".

Podpora udržitelnosti v péči o krajinu a záměr vytvořit alternativní ekonomický systém, nepodporující obchodní mezi-články to stále zůstává cílem a pevným základem činnosti Společenství spotřebitelů v Drážďanech.

Před pár lety měli 6000 členů, což vedlo k potřebě otevření dalších obchodů, teď se to blíží k 10. tisícům, a členství stále stoupá. Tento rok po prvé zaznamenali menší nárůst členů než počítali (vždy se nárůst zvětšoval o určité procento).

V Drážďanech je teď 7 družstevních obchodů, z nichž některé by bylo možno nazvat již supermarketem. Většina je uzavřena jenom pro členy, ale v centru Drážďan mohou nakupovat i nečlenové, s přibl. 20-procentní přírůžkou.

Nikdo si nestěžuje - když se někomu líbí, stane se nejčastěji hned členem, a když ne, už nepřijde.

Je možno navštívit i přidruženou pekárnu, bistro nebo obchod s drogerií či jiným zbožím.

Členské se platí v závislosti od osob, které se živí nakoupenými potravinami - není tedy "individuální", ale odvozeno od situace, ve které daný člověk žije - jestli nakupuje jenom pro sebe, platí teď právě 17 euro měsíčně; jestli žijí ve dvou, platí 34 euro měsíčně; jeden dospělý s dítětem 25,50 a rodina s dítětem 42,50 měsíčně.

Je věcí neustálého vysvětlování proč tomu tak je - i členové tohoto družstva procházení tedy "osvětou". Dnes již taky neplatí pravidlo aktivní účasti - zůstalo to však dobrovolnou možností pro každého člena. Obchody již taky nejsou provozovány členy družstva, ale mají své zaměstnance-spolupracovníky, placené z členských příspěvků. Většina tam nepracuje na celý úvazek, ale je jich již kolem 200. - Nové samostatné téma: práce se spolupracovníky.

Je to příklad, jak vzít svou spotřebitelskou moc do rukou a něco udělat - něco, co dává smysl, něco co podporuje ty, kteří dělají něco, co dává smysl. - Třeba pečují o zemi "bio", tedy "živě".

AuenHof - rozmanitost cest při distribuci od pěstitele formou vlastní velkoobchodní cesty

Oliver Leipacher

Oliver a Katrin Leipacher založili svůj statek "Auenhof" blízko "Ostrau", mezi Drážďany a Lipskem. Od roku 2000 jsou certifikováni jako bio-zemědělci a jsou členy Bio-Land.

Jejich záměrem je pečovat o krajinu udržitelným způsobem a dodávat svým odběratelům zdravou zeleninu bez pesticidů či GMO.

Svůj statek založili pomalý a postupně, k čemu měl Oliver přípravenou i prezentaci. Teď hospodaří na cca 43 ha, z čeho je 5000 m² plocha krytá, tedy fóliovníky a skleníky, 15 ha zeleniny na polích, 3 ha pasíanky a 25 ha pole.

Z fóliovníků a skleníků je 2200 m² vytápěných; tam pěstují především okurky a rajčata. V dalších pak bylinky a saláty. Venku pěstují taky mnoho salátů, fenykl, kedlubny, dýně... Brambory a kořenovou zeleninu nepěstují.

Katrin, Oliverova žena založila malý velkoobchod, aby napomohla odbytu tak z jejich statku, jakož i odbytu pro kolegy bio-zelinaře z okolí.

Taky provozují tzv. bedýnkový systém pro koncové odběratele. - Tedy statek prodává velkoobchodu, ten vykupuje zeleninu i od místních dalších bio-zelinařů, ale taky bio-ovoce, bio-mléko, bio-džusy, či houby, a doplňkově, co není v regionu, i z dalekých zemí; zároveň provozuje bedýnkový systém s výběrem vícero druhů "bedýnek".

Tak pěstování a odbyt a místní partneři i odběratelé tvoří jeden propojený kruh.

Mimochodem, pro Drážďanské Spotřebitelské družstvo i pro Auenhof jsme "lokální" i my - počítají 150 km okolo Drážďan jako okruh "místní".

Spolek obŽIVA – víc než spolkový obchod s biopotravinami

Jan Valeška

Koncept

Částečně bezobalový spolkový prostor s nabídkou místních biopotravin a Fair Trade a bio potravin ze zahraničí (zejména těch, které zde nelze vyprodukovat) vlastněný a provozovaný spolkem spotřebitelů, zemědělců a zpracovatelů „Spolek živá obŽIVA, z.s.“, který byl zapsán 11. března 2017 u Krajského soudu v Ústí nad Labem se zapsanou hlavní činností takto:

„Usnadňování obživy - usnadňovat svým členům obživu z šetrného ekologického zemědělství, které je založeno na osobních vazbách a vzájemnosti, a jehož cílem bude živit lidi pro společnou radost všech zúčastněných.“

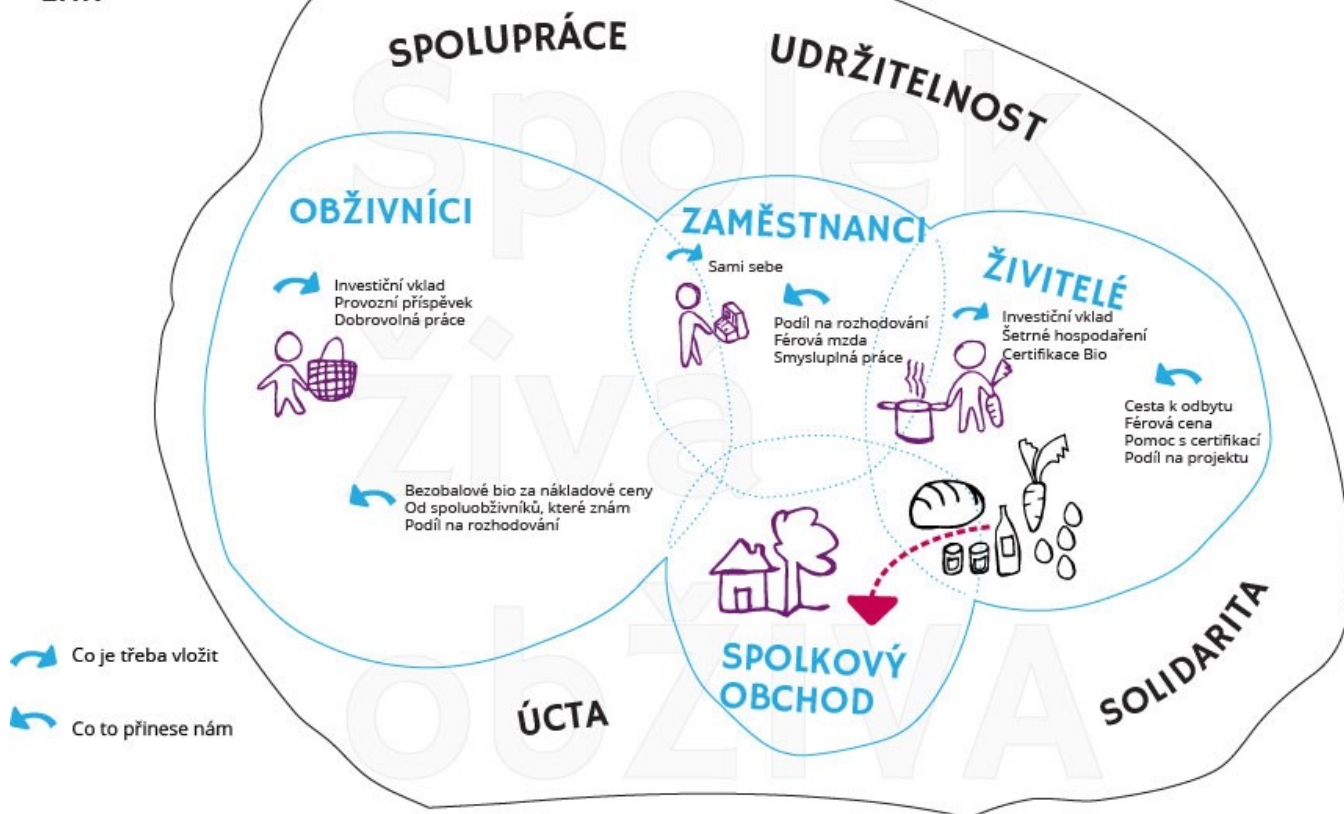
Investiční záměr

Záměrem je vybudovat zázemí pro skladování, výdej a prodej potravin a spolkové aktivity (setkávání členů, společné vaření, atd.). Financování investic založeno na komunitním financování, tedy investiční náklady na vybavení prostoru pro výdej a prodej (regály, chladáky, pokladny, ad.) budou sesbírány mezi členy spolku, tedy budoucími zákazníky a dodavateli prostřednictvím jejich vstupního členského příspěvku.

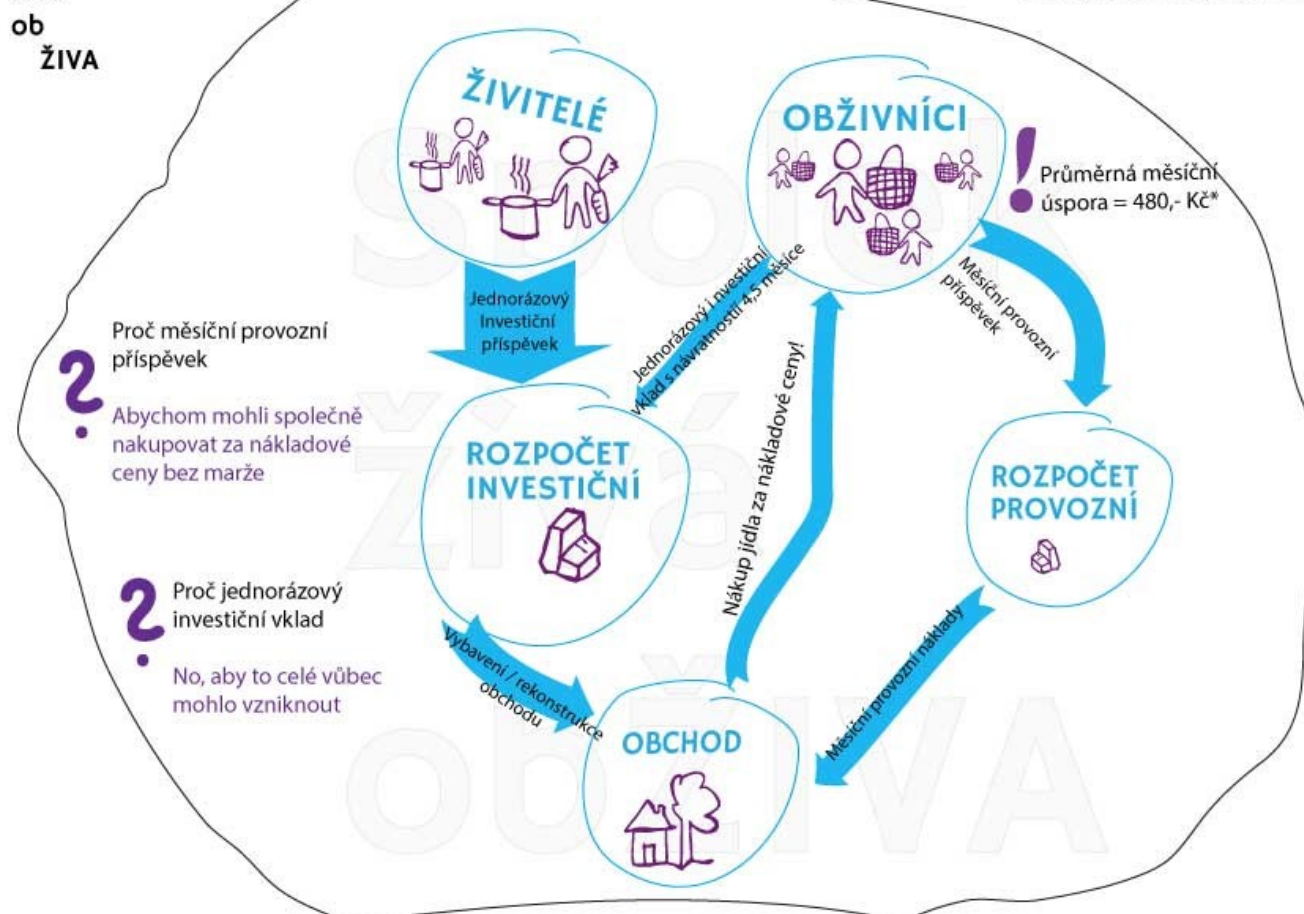
Provoz obchodu

Prostor bude fungovat jednak jako místo pro výdej potravin pro členy, kteří budou svým pravidelným měsíčním členským příspěvkem pokrývat provozní náklady (nájemné, amortizace, mzdy zaměstnanců) a potraviny budou získávat po uhrazení dodavatelské ceny potraviny, a také jako běžný obchod pro ty, kdo nebudou členy spolku, ti budou potraviny moci nakupovat za běžné maloobchodní ceny (budou tedy motivováni stát se členy). Díky tomu, že provoz obchodu nebude závislý na prodaném množství a koncové ceně, bude možné nabízet široký sortiment za nákladové ceny od zemědělců a dalších dodavatelů. Kvalitní potraviny tak budou přístupnější širší vrstvě odběratelů.

Finanční schéma

Svobodný statek na soutoku, o.p.s.

Společenství

“Obecně prospěšná společnost Svobodný statek na soutoku je fyzicky i duchovně postavena na základech Camphillského hnutí a je součástí camphillského společenství v Českých Kopistech.”
ze zakládající listiny statku

Camphill je označení pro komunity, kde v rodinné atmosféře společně žijí a pracují lidi "běžní" s lidmi se speciálními potřebami (často nazýváni "s postižením"). Tato společenství jsou budována z podnětů léčebné pedagogiky Rudolfa Steinera. Součástí Camphillu je i provozování biologicko-dynamického zemědělství, s vědomím jeho léčivého působení na krajinu i lidi v ní žijící. Zemědělství má zároveň samozásobitelskou funkci pro Camphill.

Věříme, že život s rytmem roku, jak vyplývá kromě jiného i ze zemědělských prací, má ozdravný vliv na duši člověka.

Obyvatelé Camphillu na soutoku nám víckrát v týdnu pomáhají na poli a na statku a podílejí se - jak jim to jejich schopnosti dovolí - i na zemědělské činnosti.

Někteří z nás žijí v komunitním domě Camphillu na soutoku a podílejí se i na sociálním životě v něm - na společném utváření života spolu s lidmi s postižením.

Obecně prospěšná společnost Svobodný statek na soutoku byla založena na jaře roku 2012, svoji činnost pak zahájila k datu 1.1.2013.

K založení společnosti vedly dva důvody. Prvním důvodem bylo osamostatnění zemědělství v rámci Camphillu České Kopisty, druhým byl požadavek evropských grantů, které umožňují podávat žádosti o dotace v některých grantových programech pouze pod hlavičkou obecně prospěšné společnosti.

Kontakty

Jaroslav Lenhart,

statutární zástupce, hlavní zahradník, velkoobchod

tel.: 731 171 893

info@svobodny-statek.cz

Svobodný statek na soutoku, o.p.s.

České Kopisty 5

412 01, Terezín

<https://www.svobodny-statek.cz/bio-dynamicke-zemedelstvi/>

www.facebook.com/svobodnystateknaoutoku/

Mgr. Jan Valeška,

předseda výboru a správce pobočky PRO-BIO LIGY

PRO-BIO LIGA

Sokolovská 129/50

186 00 Praha 8 – Karlín

T: +420 774 683 833

M: info@biopotřebitel.cz

Oliver Leipacher

Mügelner Str. 101

4749 Ostrau

Deutschland

Telefon: 034324/21595

Fax: 034324/20774

E-mail: tomatenoli@web.de

Homepage: Auenhof Leipacher Ostrau

Spolek obŽIVA

e-mail: spolek@obziva.cz

tel.: 774 683 833

PRO-BIO – Svaz ekologických zemědělců, z.s.

Nemocniční 1852/53

787 01 Šumperk

Telefon: 583 216 609

E-mail: pro-bio@pro-bio.cz